

ม โ ห ส ถ บั ญ ทิ ต
ต อ น ที่ ๑ ๐
(ตั อ น ร ั บ บั ญ ทิ ต ไ ห ม่)

มาตุรู้ได้ด้วยผีเท้า
โคธารู้ได้ในคราวลากเข็น
แม่โคนมรู้ได้ในคราวรีคนม
บัณฑิตที่แท้จริง รู้ได้เมื่อเจรจา

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๑๐ (ตอนรับบัณฑิตใหม่)

๔๐๘

ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ต่างแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นความสุข ปัญญา หรือที่พึงที่ระลึกในชีวิต สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสมปรารถนาได้ เมื่อเราได้พบพระรัตนตรัย หรือได้เข้าถึงพระธรรมกาย จึงได้ชื่อว่าประสบความสุข และความสำเร็จในชีวิตของการเกิดมาเป็นมนุษย์ การได้เข้าถึงพระธรรมกาย จะทำให้เราพบกับความสุขที่แท้จริง พบกับความรู้แจ้งภายใน อันเป็นปัญญาบริสุทธิ์ที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานทั้งหลาย หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ จากการบังคับบัญชาของพญามาร เป็นความรู้อันประเสริฐที่จะทำให้เราบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิต คือ บรรลุมรรคผลนิพพานอันเกษม ถึงที่สุดแห่งธรรม

มีวาระพระบาลีใน สัมภวชาดกว่า

“ชเวน ภทฺรํ ชานนติ พลิตฺตญฺจ วาทีเย

โทเหน เณรํ ชานนติ ภาสฺมานญฺจ ปณฺธิตํ

มำตรู้ได้ด้วยผีเท้า โคถึกรู้ได้ในคราวลากเข็น แมโคนม
รู้ได้ในคราวรัดนม บัณฑิตที่แท้จริง รู้ได้เมื่อเจรจา”

ครั้งนี้ เรามาติดตามดูการใช้ปฏิภาณไหวพริบ และวิธีการ
เจรจาด່อหนำมหาสมาคมของมโหสถกัันว่า จะสามารถฉวยแว
แห่งความเป็นบัณฑิตนักปราชญ์ต่อเบื้องพระพักตร์พระราชา

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๑๐ (ตอนรับบัณฑิตใหม่)

๔๐๕

และเหล่าอำมาตย์ข้าราชการได้อย่างไร เรื่องดำเนินถึงตอนที่มโหสถบัณฑิต และท่านสิริวิวัฒนเศรษฐีผู้เป็นบิดา พร้อมทั้งอนุเศรษฐีอีก ๑,๐๐๐ คน ได้เดินทางเข้าสู่ราชสำนักตามพระบรมราชโองการ

*เมื่อท่านเศรษฐีพาเศรษฐีทั้งหลายเข้าไปยังราชสำนัก พระราชาทรงทักทายปราศรัย ตรัสถามว่า “ดูก่อนคฤหบดี มโหสถบุตรของท่านอยู่ที่ไหนล่ะ” เศรษฐีทูลตอบว่า “จะตามมาภายหลัง พระเจ้าข้า” พระราชาทรงดีพระทัยและทรงมีพระทัยจดจ่อ อยากจะเห็นตัวบัณฑิตคนใหม่ จึงตรัสสั่งให้ท่านเศรษฐีนั่งบนอาสนะที่สมควรแก่ตน

ฝ่ายมโหสถมีเด็ก ๑,๐๐๐ คน ห้อมล้อม ได้นั่งรถที่ประดับแล้ว เดินทางเข้าสู่เมือง ระหว่างทาง เห็นลาตัวหนึ่ง จึงสั่งให้ผูกและให้นำไปด้วยมหาชนเห็นรูปร่างหน้าตาของมโหสถต่างเกิดความรัก พากันชื่นชมในความสง่างามของพระโพธิสัตว์ เมื่อไปถึงประตูพระราชฐาน มโหสถขึ้นสู่ปราสาท ถวายบังคม พระราชา พระราชาทอดพระเนตรเห็นมโหสถ ทรงปีติปราโมทย์ ทรงกล่าวปฏิสันถารอย่างอ่อนหวาน ราวกับมโหสถเป็นราชโอรส

มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนที่ ๑๐ (ต้อนรับบัณฑิตใหม่)

๔๑๐

สุดที่รัก ทรงรับสั่งให้มโหสถเลือกอาสนะตามสมควร

เนื่องจากการเลือกที่นั้งถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่ง ในความเป็นนักปราชญ์ เพราะความรู้จักตน รู้จักประมาณ และรู้จักที่ชุมชน จัดเป็นองค์คุณสำคัญของผู้เป็นบัณฑิต การนั่งในสมาคมต้องรู้ที่อันเหมาะสมแก่ตน ยิ่งในมหาสมาคมที่มีพระราชาเป็นประมุข ยิ่งเป็นที่พึงเล็ง หากเลือกได้เหมาะสมก็แสดงว่า เป็นผู้ควรแก่ความเป็นนักปราชญ์ แต่หากเลือกไม่เหมาะสมก็จะเป็นที่ติเตียนเย้ยหยัน ฉะนั้น พระเจ้าวิเทโหราชจึงตรัสบอกมโหสถให้เลือกหาที่นั้งตามสมควร

ด้วยความเป็นปราชญ์ของมโหสถที่ได้นัดแนะกับบิดาไว้แล้ว เมื่อได้ยินพระดำรัส มโหสถชำเลื่องดูทางบิดาทันที ท่านเศรษฐีรีบลุกจากอาสนะ พลาญเชื้อเชิญลูกชายให้นั่งแทนที่ของตน มโหสถไม่รีรอตรงไปนั่งแทนที่บิดา บรรดาอำมาตย์ข้าราชการบริพารที่เฝ้าแหนอยู่เห็นกิริยาเช่นนั้นโดยเฉพาะอาจารย์ทั้งสี่ต่างพากันโห่ร้องปรบมือหัวเราะชอบใจ และพูดเหน็บแนมว่า มโหสถไม่ใช่บัณฑิตอย่างที่คนทั่วไปเขาร่ำลือกัน เพราะแม้ที่นั่งก็ยังไปแย่งของบิดา เป็นการไม่เคารพต่อบิดาผู้ให้กำเนิด ไม่สมควรที่จะเป็นบัณฑิตเลย

ฝ่ายมโหสถกลับมีกิริยามั่นคงประดุจขุนเขา ที่ไม่หวั่น

มโหสถบัณฑิตตอนที่ ๑๐ (ตอนรับบัณฑิตใหม่)

๔๑๑

ไหวในแรงลมที่มากกระทบ ได้แต่นึกในใจว่า คราวนี้แหละเราจัก
ลำแดงให้พวกอาจารย์เห็นปรีชาของเราบ้าง พลังกราบทูล
อย่างไม่สะทกสะท้านว่า “ขอเดชะ พระบารมีปกเกล้า
ปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานโรกาสสุดแต่จะ
โปรดกรุณา เท่าที่ได้สังเกต ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมีพระพักตร์
ผุดผ่องเมื่อข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้า แต่บัดนี้ ได้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาทกลับมีพระพักตร์แปรเปลี่ยนไป เพราะเหตุอะไร
พระพุทธเจ้าข้า”

พระเจ้าวิเทโหราชตรัสตอบว่า “ใช่แล้วบัณฑิตน้อย เป็น
ความจริงที่เขากล่าวกันว่าบุคคลบางคนได้ยืนข่าวกล่าวขวัญแล้ว
นารักน่าชื่นใจ แต่พอได้เห็นตัวเข้า ความนารักน่าชื่นใจก็หมดไป
ดังเช่นที่เราได้ประสบอยู่นี้แหละ เราารู้สึกเสียดายจริงๆ ที่ความ
ชื่นใจอันเกิดจากการฟังเรื่องราวที่ดีของเจ้านั้น ได้สลดสิ้นลง
แทนที่จะเพิ่มขึ้นเมื่อได้พบเจ้า เรากำลังคิดว่า การไม่พบเห็นเจ้า
เลยยังจะดีเสียกว่า”

แทนที่มโหสถจะเศร้าสลดไปด้วย ยังคงแจ่มใสเป็นปกติ
กราบบังคมทูลว่า “ขอเดชะ พระบารมีเป็นล้นพ้น ได้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาททรงสำคัญมั่นว่า บิดาท่านนั้นสูงกว่าบุตร ไม่ว่าใน
ฐานะใดๆ ทั้งสิ้นหรือพระเจ้าข้า”

มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนที่ ๑๐ (ตอนรับบัณฑิตใหม่)

๔๑๒

เมื่อได้รับคำยืนยันจาก พระราชาเช่นนั้น ก็ทูลต่อไปว่า “พระองค์พระราชทานข่าวไปว่า ให้ข้าพระบาทส่งม้าอัสดรหรือม้าประเสริฐกว่าม้าสามัญมาถวายไม่ใช่หรือพระเจ้าข้า” ครั้นกราบทูลดังนี้แล้ว ก็สั่งให้บริวารจูงลาเข้ามาข้างใน และกราบทูลถามว่า “ลาตัวนี้ราคาเท่าไร พระเจ้าข้า”

พระราชาตรัสตอบว่า “ถ้ามันมีอุปการะมาก ราคาของมันก็อย่างมากก็เพียง ๘ กหาปณะ” มโหสถทูลถามต่อไปว่า “ก็ม้าอัสดรอาศัยลานี้เกิดในท้องนางม้าสามัญหรือนางลาซึ่งเป็นแม่มาอาชาไนย ราคาเท่าไรเล่า พระเจ้าข้า” ครั้นพระราชาตรัสตอบว่า “หาค่ามิได้เลย บัณฑิต”

เมื่อได้ฟังคำตอบเช่นนั้น มโหสถจึงย้อนความเดิมว่า “ข้าแต่พระราชาผู้ประเสริฐ ถ้าพระองค์ทรงสำคัญอย่างนี้ว่า บิดาประเสริฐกว่าบุตรในทุกสถาน ลาของพระองค์นี้ก็ประเสริฐกว่าม้าอัสดร เพราะลาเป็นพ่อของม้าอัสดร ขอพระองค์จงทรงรับลานี้ไว้เถิด แต่หากม้าอัสดรซึ่งเป็นลูกจะอุดมกว่าลาทั้งหลาย พระองค์ก็จงทรงรับม้าอัสดรนั้นไว้และถ้าพระองค์ยังทรงยืนยันว่า บิดาประเสริฐกว่าบุตรทั้งหลาย ขอได้ทรงรับบิดาของข้าพระองค์ไว้ ถ้าบุตรอาจประเสริฐกว่าบิดาได้ ขอได้ทรงรับข้าพระองค์ไว้ เพื่อประโยชน์แก่พระองค์เถิด พระเจ้าข้า”

มโหสถบัณฑิตยสถานที่ ๑๐ (ต้อนรับบัณฑิตใหม่)

๔๑๓

ราชบริษัททั้งปวงฟังแล้ว ต่างปรบมือแซ่ซ้องสาธุการว่า “มโหสถบัณฑิตกล่าวได้ยอดเยี่ยมจริงๆ” ส่วนพระเจ้าวิเทหราช ได้สดับถ้อยคำอุปมาอุปไมยเช่นนั้น ทรงชื่นชมโสมนัส จากนั้นก็ไม่ทรงรื้อร่ ทรงจับพระสุวรรณภิงคารที่เต็มเปี่ยมด้วยน้ำหอม หลังคันไธทกให้ตกลงในมือของเศรษฐี พร้อมกับมีพระดำรัสว่า “ท่านคฤหบดี ขอให้มโหสถบัณฑิตมาเป็นบุตรของเราเถิด เรา จะเลี้ยงดูให้ดีประดุจบุตรสุดที่รักที่เกิดแต่อกเราทีเดียว”

แม้ท่านเศรษฐีจะรัก และคิดถึงบุตรสุดที่รักมากเพียงไร แต่เมื่อเป็นราชประสงค์ก็ไม่อาจขัดได้ อีกทั้งเห็นว่าเป็นโอกาสที่ มโหสถจะได้แสดงปรีชาญาณของความเป็นบัณฑิต อันจะนำ ความเจริญรุ่งเรืองมาสู่วงศ์ตระกูล และประเทศชาติบ้านเมือง จึงตัดสินใจมอบมโหสถให้พระราช

ตั้งแต่นั้นมา มโหสถบัณฑิตกับบริวารได้รับราชการอยู่ในราชสำนักของพระเจ้าวิเทหราช และพร้อมกันนั้นยังต้อง เฝ้าเฝ้าหน้ากับคณาจารย์ประจำราชสำนักชุดเก่าทั้ง ๔ ท่าน อันมีท่านเสนกะเป็นหัวหน้า ซึ่งจะต้องขับเคี่ยวกันอย่างถึงพริก ถึงขิง จนกว่าจะยอมจำนน ทางฝ่ายพระเจ้าวิเทหราชเอง ในฐานะที่ทรงเป็นพระราชของพลกนิกร ทรงเป็นพระบิดา บุญธรรมของมโหสถ และทรงเป็นศิษย์ของอาจารย์ทั้งสี่ ก็ต้อง

มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนที่ ๑๐ (ตอนรับบัณฑิตใหม่)

๔๑๔

ทำใจมากๆ ทีเดียวนะ เนื่องจากต้องสมานทั้งสองฝ่ายไว้

นี่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเข้าปฏิบัติหน้าที่ในราชสำนักเท่านั้น มโหสถยังจะต้องผ่านด่านการพิสูจน์อีกหลายอย่าง ต้องพบเจอปัญหา และอุปสรรคต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งแต่ละตอนล้วนน่าสนใจ และน่าศึกษามาก มโหสถจะใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอย่างไร อีกทั้งพวกเราจะนำวิธีการแก้ปัญหามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ให้มาติดตามกันตอนต่อไป ให้พวกเราทุกคนหมั่นเจริญสมาธิภาวนา จะได้มีปัญญาวริสุทธิ์ ที่จะทำให้เราฝ่าฟันปัญหา และอุปสรรคทั้งหลายไปได้

